

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työsopimuslain 24 ja 54 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslakia. Ehdotuksen mukaan työnantajan on annettava työntekijälle tämän pyynnöstä viipymättä palkkatodistus. Lisäksi ehdotetaan, että palkkatodistuksen antamatta

jättämisestä voidaan tuomita sakkorangaistukseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Työsopimuslakiin (320/70) sisältyy useita työnantajan palkanmaksuvelvollisuutta koskevia säännöksiä. Työsopimuslaissa ei kuitenkaan ole säännöstä erillisen palkkatodistuksen antamisesta palkanmaksun yhteydessä. Toisaalta työttömyysturvalaissa (602/84) säädetään velvollisuudesta antaa työttömyyspäiväraha-oikeuden ja opintososiaalisten etuuksien myöntämisessä ja maksamisessa tarvittavia tietoja.

Ennakkoperintäasetuksen 19 §:n mukaan kirjanpitovelvollisen työnantajan tulee pitää kustakin palkansaajasta kalenterivuositain yhtenäistä luetteloa (*palkkakortti*), josta käyvät ilmi muun muassa palkanmaksukerrat eriteltynä asetuksen mukaisiin tietoihin. Asetuksen 20 §:n mukaan kirjanpitovelvollisen työnantajan, jonka palveluksessa on ollut samanaikaisesti vähintään kolme palkansaajaa, tulee pitää palkanmaksuittain yhtenäistä luetteloa (*palkkalista*), josta käyvät selville palkansaajittain asetuksen mukaiset tiedot. Käytännössä palkkalista muodostuu usein työntekijöillekin annetuista palkkalaskelmis-

ta. Tämä on pitkälle muovannut palkkalaskelman sisällön.

Työttömyysturvalain 29 §:n 1 momentissa säädetään, että työnantaja on velvollinen pyynnöstä antamaan työvoimatoimistolle, työvoimatoimikunnalle, sosiaalivakuutustoitomikunnalle, työttömyyskassalle ja työttömyysturva-asiamiehelle sekä työttömyysturvalaissa tarkoitetuille muutoksenhakuviranomaisille maksutta työttömyyspäivärahan hakijan työttömyyspäiväraha-oikeuden ratkaisemisessa tai työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettujen opintososiaalisten etuuksien myöntämisessä ja maksamisessa tarvittavia tietoja sekä asianomaiselle hakijalle maksutta häntä itseään koskevat tiedot, jollei yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/51) säännöksistä muuta johdu.

Työttömyyskassat joutuvat pyytämään työnantajalta selvitystä suoritetusta työpalkasta työttömyyspäivärahapäätösten tekemistä varten. Tämä koskee sekä ansioon suhteutetun päivärahan perusteena olevaa palkan määrittäystä että sovitellun työttömyyspäivärahan määrittäystä. Henkilö, jonka työaikaa on ly-

hennetty lomautuksen johdosta tai joka on työttömänä vastaanottanut osa-aikatyön, siirretty osa-aikaiseen virkaan tai jonka työsuhte on osa-aikaistettu, joka on työttömänä vastaanottanut alle kuukauden kestävänsä kokoaikaisen työn, aloittanut sivutoimisen yritystoiminnan tai saa sivutyöksi katsottavaa tuloa päätoimesta työttömäksi jäätyään jatkamastaan palkkatyöstä tai yritystoiminnasta, voi tietyin edellytyksin saada soviteltua työttömyyspäivärahaa.

Ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan laskemisen perusteena käytetään vakiintuneena pidettävää palkkatuloa. Ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan perusteena olevan palkan määrittämisestä annetussa asetuksessa (754/84) säädetään, että palkkatulot osoitetaan ensisijaisesti työnantajan työsuhteen päättyessä tai lomautuksen alkaessa antamalla palkkalaskelmalla. Palkkalaskelman tulee sisältää tiedot työsuhteen alkamis- ja päättymisajankohdista ja palkkatulotiedot vähintään kuudelta kalenterikuukaudelta tai, jos kysymyksessä on kausiluontoinen työ, vähintään 12 työttömyyttä välittömästi edeltäneeltä kalenterikuukaudelta. Jos työsuhte on tätä lyhyempi, tiedot annetaan koko työsuhteen ajalta. Laskelmaan merkitään erikseen lomarahaa tai lomaltapaluuraha ja vuosilomakorvaus.

Käytännössä soviteltua työttömyyspäivärahaa maksava kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto tai työttömyyskassa edellyttää työnhakijan toimittavan päivärahahakemuksensa liitteeksi tarvittaessa palkkatodistuksen kultakin hakemisjaksolta. Sosiaali- ja terveysministeriön marraskuussa 1995 laatimassa selvityksessä, jossa työttömyyskassoilta kysyttiin päivärahojen maksatukseen mahdollisesti liittyvistä ongelmista, ilmeni, että yhtenä syynä maksatuksen viivästymiseen sovitellun päivärahan kohdalla on palkkatietojen puuttuminen tai viivästyminen. Ongelmalliseksi nykytilan tekee se, että työttömyysturvalain 29 §:ssä työnantajalle asetettua tietojenantovelvollisuutta ei ole säädetty rangaistusuhkan alaiseksi.

Työlainsäädännöstä puuttuu yleinen velvollisuus palkkatodistuksen antamiseen työntekijälle. Viime vuosina työttömyyden lisääntyessä erityisesti tilapäisen työn määrä on kasvanut. Lyhytaikaisissa työsuhteissa vaihtuvien työnantajien palveluksessa työskentelevien henkilöiden työsuhteisiin liittyy pysyvään kokoaikaiseen työhön verrattuna epävarmuutta sekä usein epätietoisuutta työ-

suhteen ehdoista. Työttömyysturvan viivästyminen palkkatietojen puuttumisen vuoksi on ollut omiaan lisäämään näitä ongelmia. Työntekijä tarvitsee palkkatodistusta paitsi työttömyysturvan saamiseksi myös sen varmistamiseksi, että työnantaja on suorittanut työehtosopimuksen mukaisen tai työsopimusosapuolten sopiman palkan, ja toisaalta tarvittaessa sen selvittämiseksi, onko palkasta suoritettu muun muassa ennakonpidätys.

Työsopimuslain 24 §:ssä säädetään palkan maksupaikasta ja -tavasta. Pykälän 1 momentin mukaan rahapalkka on maksettava työajan päätyttyä työpaikalla tai sen läheisyydessä, ellei toisin ole sovittu. Kun palkka sopimuksen mukaan suoritetaan työntekijän pankkitilille taikka pankki- tai postisiirron välityksellä, on maksu tai siirtomääräys, ellei toisin ole sovittu, lähetettävä 2 momentin mukaan niin ajoissa, että palkan voidaan laskea olevan erääntymispäivänä työntekijän käytettävissä, minkä ohella hänelle on varattava mahdollisuus tarpeen vaatiessa saada palkka tai osa siitä käteisenä. Maksutavasta aiheutuvista kustannuksista vastaa työnantaja.

Pykälän 3 momentin mukaan rahapalkan sijasta ei saa käyttää vekseliä eikä ilman työntekijän nimenomaista suostumusta shekkiä tai muuta rahalaitoksen taikka postista maksettavaksi pantua osoitusta tai maksu-määräystä.

Edellä mainituista syistä ehdotetaan työsopimuslain 24 §:ään lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan työnantajan on annettava työntekijälle tämän pyynnöstä viipymättä palkkatodistus, josta käy ilmi työntekijälle maksetun palkan suuruus. Palkkatodistuksesta tulee ilmetä, mitä työntekijä on todistuksessa tarkoitetulla palkkakaudella ansainnut. Velvoite palkkatietojen antamisesta vastaisi sisällöllisesti Suomen Standardisoimislaakunnan vuonna 1991 vahvistamaa, palkkatodistuksia koskevaa standardia. Standardin mukaisen palkkatodistuksen käyttöala on laaja ja kattaa myös muun muassa työttömyyspäivärahan hakemisen.

Standardissa on määritetty palkkatodistuksen palkkatiedoiksi maksettu ennakonpidätyksen alainen palkkakertymä edelliseltä kalenterivuodelta, kuluvalta kalenterivuodelta sekä viimeiseltä palkanmaksukaudelta, palkanmaksukausi, viimeisenä palkanmaksukautena toimitettu ennakonpidätys, vuoro- tai kausityöstä maksetut lisät viimeiseltä palkanmaksukaudelta sekä lomarahat ja lomakor-

vaukset. Palvelussuhteen tietoja, jotka palkkatodistuksesta ilmenevät, ovat standardin mukaan palvelussuhteen alkamispäivä ja päättymispäivä. Palkansaajaa koskevia tietoja ovat henkilön nimen ohella ammatti tai virkanimike ja syntymäaika. Työnantajasta palkkatodistukseen merkitään standardin mukaan työnantajan nimi ja toimipisteen sijaintikunta.

Ehdotettu säännös helpottaisi ansiosidonnaisen päivärahan ja sovitellun päivärahan maksamiseen liittyvissä tilanteissa työntekijän mahdollisuuksia saada palkkatodistus sekä vähentäisi sovitellun päivärahan maksamiseen liittyviä ongelmia. Lisäksi säännös parantaisi tilapäisessä työssä olevien mahdollisuuksia selvittää palkanmaksunsa oikeellisuus. Palkkatodistus tulisi antaa ilman aiheetonta viivytystä, jotta esimerkiksi työttömyysturvan maksaminen ei tarpeettomasti viivästyisi.

Palkkatodistuksen antamista koskevan velvoitteen noudattamista valvoisivat työsuojeluviranomaiset ja työsopimuslain 55 §:n 1 momentissa tarkoitetut työnantajain ja työntekijäin yhdistykset. Työsuojelun valvonnan ulottuminen palkkatodistusten antamista koskeviin tilanteisiin tehostaisi ehdotettua sääntelyä.

Pääosin samoista syistä kuin edellä lain 54 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että

myös ehdotetun 24 §:n 4 momentin rikkomisesta voitaisiin tuomita sakkorangaistukseen.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Uudistuksen tavoitteena on helpottaa erityisesti sovitellun päivärahan maksamista ja siten kannustaa työttömiä työnhakijoita vastaanottamaan tilapäistöitä sekä toisaalta parantaa tilapäistöitä tekevien henkilöiden työmarkkina-asemaa. Uudistuksella ei arvioida olevan suoranaisia taloudellisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esityksen valmistelu on tapahtunut osana valtioneuvoston työllisyysohjelmapäätöksen toteutusta. Esitys on valmisteltu virkatyönä työministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu työmarkkinajärjestöjä.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

työsopimuslain 24 ja 54 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1970 annetun työsopimuslain (320/70) 54 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä huhtikuuta 1995 annetussa laissa (671/95), sekä *lisätään* 24 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

24 §

Maksupaikka ja -tapa

 Työnantajan on annettava työntekijälle tämän pyynnöstä viipymättä palkkatodistus, josta ilmenee työntekijälle maksetun palkan suuruus.

laan tai huolimattomuudesta rikkoo 24 §:n 4 momentissa, 26 §:n 1 momentissa, 47 §:ssä tai 52 §:n 2 momentissa olevia säännöksiä, on tuomittava *työsopimuslakirikkomuksesta* sakkoon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

54 §

Rangaistussäännökset

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1996.

 Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahal-

 Helsingissä 4 päivänä huhtikuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Työministeri *Liisa Jaakonsaari*

Laki

työsopimuslain 24 ja 54 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1970 annetun työsopimuslain (320/70) 54 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä huhtikuuta 1995 annetussa laissa (671/95), sekä *lisätään* 24 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

24 §

Maksupaikka ja -tapa

Työnantajan on annettava työntekijälle tämän pyynnöstä viipymättä palkkatodistus, josta ilmenee työntekijälle maksetun palkan suuruus.

54 §

Rangaistussäännökset

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 26 §:n 1 momentissa, 47 §:ssä tai 52 §:n 2 momentissa olevia säännöksiä, on tuomittava *työsopimuslakirikkomuksesta* sakkoon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Työnantaja tai tämän edustaja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 24 §:n 4 momentissa, 26 §:n 1 momentissa, 47 §:ssä tai 52 §:n 2 momentissa olevia säännöksiä, on tuomittava *työsopimuslakirikkomuksesta* sakkoon. Vastuu työnantajan ja tämän edustajien kesken määräytyy rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

